

В. В. Кулішов

МІКРОЕКОНОМІКА:
Основи теорії і практикум

Навчальний посібник

3-тє видання, стереотипне

Львів
“Магнолія 2006”

К 90

Відтворенн цієї книги або будь-якої її частини заборонено без письмової згоди видавництва. Будь-які спроби порушення авторських прав будуть переслідуватися у судовому порядку.

Рецензенти:

В. К. Черняк, доктор економічних наук, професор Інституту економіки НАН України.

І. І. Корольков, доктор економічних наук, професор Київського національного торговельно-економічного університету.

Кулішов В.В.

К 90 Мікроекономіка: Основи теорії і практикум: Навчальний посібник. 3-тє видання, стереотипне. – Львів: “Магнолія 2006”- 332 с.

ISBN 966-8340-17-5

У навчальному посібнику висвітлено основні проблеми мікроекономічного аналізу. Посібник носить системний характер і складений за нормативною програмою курсу "Мікроекономіка", що викладається студентам економічних спеціальностей. Кожна тема посібника містить термінологічний словник, тести, проблемні ситуації та практичні задачі. Це дозволяє студентам краще засвоїти навчальний матеріал чи навіть самостійно опанувати ним.

Розрахований на студентів економічних вузів і факультетів. Може бути корисним викладачам, аспірантам, науковцям, фахівцям, що причетні до проблем мікроекономічного аналізу.

ISBN 966-8340-17-5

© В.В. Кулішов

© Видавництво “Магнолія 2006”

Зміст

Передмова	8
Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки	10
1.1. <i>Основні теоретичні положення теми</i>	10
1.1.1. <i>Методологія мікроекономіки: об'єкти, суб'єкти та моделі</i>	10
1.1.2. <i>Мікросистема і ринкове середовище</i>	12
1.2. <i>Термінологічний словник</i>	13
1.3. <i>Тести</i>	15
1.4. <i>Проблемні ситуації</i>	18
1.5. <i>Приклади розв'язання задач</i>	20
1.6. <i>Задачі для вирішення</i>	21
Тема 2. Теорія поведінки споживача	26
2.1. <i>Основні теоретичні положення теми</i>	26
2.1.1. <i>Поняття корисності блага, сукупна та гранична корисність. Закон спадної граничної корисності</i>	26
2.1.2. <i>Основні припущення теорії споживання. Криві байдужості. Гранична норма заміщення</i>	29
2.1.3. <i>Бюджетні обмеження, лінія можливостей споживача</i>	32
2.1.4. <i>Рівновага (вибір) споживача: ординалістський підхід</i>	36
2.1.5. <i>Рівновага (вибір) споживача: кардиналістський підхід</i>	37
2.1.6. <i>Ефект доходу і ефект заміщення</i>	39
2.2. <i>Термінологічний словник</i>	46
2.3. <i>Формули для розрахунків</i>	48
2.4. <i>Тести</i>	49
2.5. <i>Проблемні ситуації</i>	54
2.6. <i>Приклади розв'язання задач</i>	56
2.7. <i>Задачі для вирішення</i>	57
Тема 3. Основи теорії попиту та пропозиції. Ринкова рівновага	62
3.1. <i>Основні теоретичні положення теми</i>	62
3.1.1. <i>Попит на товари і послуги та його чинники</i>	62
3.1.2. <i>Пропозиція товарів та послуг і її чинники</i>	65
3.1.3. <i>Взаємодія попиту та пропозиції. Ринкова рівновага</i>	69
3.1.4. <i>Різновиди ринкової рівноваги</i>	80
3.2. <i>Термінологічний словник</i>	81
3.3. <i>Формули для розрахунків</i>	81

3.4. Тести	82
3.5. Проблемні ситуації	84
3.6. Приклади розв'язання задач	84
3.7. Задачі для вирішення	86
Тема 4. Еластичність попиту і пропозиції	89
4.1. Основні теоретичні положення теми	89
4.1.1. Поняття еластичності. Еластичність попиту	89
4.1.2. Фактори, що впливають на еластичність попиту	93
4.1.3. Види еластичності. Перехресна еластичність	94
4.1.4. Еластичність пропозиції	97
4.1.5. Фактори що впливають на еластичність пропозиції	100
4.2. Термінологічний словник	102
4.3. Формули для розрахунків	102
4.4. Тести	103
4.5. Проблемні ситуації	105
4.6. Приклади розв'язання задач	105
4.7. Задачі для вирішення	106
Тема 5. Визначення індивідуального та ринкового попиту	109
5.1. Основні теоретичні положення теми	109
5.1.1. Індивідуальний попит	109
5.1.2. Ринковий попит	112
5.1.3. Надлишок споживача	116
5.2. Термінологічний словник	118
5.3. Формули для розрахунків	118
5.4. Тести	119
5.5. Проблемні ситуації	120
5.6. Приклади розв'язання задач	121
5.7. Задачі для вирішення	122
Тема 6. Виробництво продукції	127
6.1. Основні теоретичні положення теми	127
6.1.1. Технологія виробництва. Виробнича функція	127
6.1.2. Ізокванта	130
6.1.3. Короткостроковий та довгостроковий періоди	134
6.1.4. Виробництво із одним фактором виробництва	136
6.1.5. Виробництво з двома змінними факторами	140
6.1.6. Ефект масштабу	141

6.2. Термінологічний словник	144
6.3. Формули для розрахунків	146
6.4. Тести	147
6.5. Проблемні ситуації.....	150
6.6. Приклади розв'язання задач	151
6.7. Задачі для вирішення	152
Тема 7. Витрати виробництва	157
7.1. Основні теоретичні положення теми	157
7.1.1. Сутність і класифікація витрат виробництва	157
7.1.2. Витрати в короткостроковому періоді	159
7.1.3. Витрати в довгостроковому періоді	164
7.1.4. Графіки довгострокових і короткострокових витрат	167
7.2. Термінологічний словник	171
7.3. Формули для розрахунків	172
7.4. Тести	173
7.5. Проблемні ситуації.....	177
7.6. Приклади розв'язання задач	178
7.7. Задачі для вирішення	180
Тема 8. Максимізація прибутку і конкурентна пропозиція	185
8.1. Основні теоретичні положення теми	185
8.1.1. Прибуток – рушійна сила виробництва продукції	185
8.1.2. Попит, валова, середня і гранична виручка	187
8.1.3. Визначення обсягу виробництва конкурентного підприємства у короткостроковому періоді	190
8.1.4. Крива короткострокової пропозиції конкурентного підприємства	197
8.1.5. Крива короткострокової ринкової пропозиції	199
8.1.6. Визначення обсягу виробництва у довгостроковому періоді	201
8.1.7. Довгострокові криві сукупної пропозиції галузі	203
8.2. Термінологічний словник	209
8.3. Формули для розрахунків	209
8.4. Тести	210
8.5. Проблемні ситуації.....	213
8.6. Приклади розв'язання задач	214
8.7. Задачі для вирішення	215

Тема 9. Ринкова влада: монополія і монопсонія.....	218
9.1. Основні теоретичні положення теми	218
9.1.1. Монополія: ринкова структура і її сутність	218
9.1.2. Визначення обсягу виробництва і ціни монополістом	220
9.1.3. Монопольна влада та її вимірювання	226
9.1.4. Суспільні втрати (збитки) монопольної влади	228
9.2. Термінологічний словник	231
9.3. Формули для розрахунків	232
9.4. Тести	232
9.5. Проблемні ситуації	236
9.6. Приклади розв'язання задач	237
9.7. Практичні задачі	238
Тема 10. Ринок монополістичної конкуренції	242
10.1. Основні теоретичні положення теми	242
10.1.1. Особливості ринку монополістичної конкуренції	242
10.1.2. Модель Чемберліна Е.Х.	245
10.2. Термінологічний словник	248
10.3. Формули для розрахунків	248
10.4. Тести	249
10.5. Проблемні ситуації	252
10.6. Приклади розв'язання задач	252
10.5. Задачі для вирішення	253
Тема 11. Олігополія.....	257
11.1. Основні теоретичні положення теми	257
11.1.1. Характеристика олігополії	257
11.1.2. Характеристика та зміст моделей олігополії	260
11.2. Термінологічний словник	268
11.3. Формули для розрахунків	270
11.4. Тести	270
11.5. Проблемні ситуації	272
11.6. Приклади розв'язання задач	273
11.7. Задачі для вирішення	275
Тема 1.2. Ринки факторів виробництва	278
12.1. Основні теоретичні положення теми	279
12.1.1. Конкурентні ринки факторів виробництва	279
12.1.2. Рівновага на конкурентному ринку факторів виробництва	284

12.1.3. Ринки факторів виробництва з моносонічною владою ...	287
12.1.4. Монопольна влада на ринках факторів виробництва	288
12.1.5. Ринок капіталу	291
12.2. <i>Термінологічний словник</i>	294
12.3. <i>Формули для розрахунків</i>	296
12.4. <i>Тести</i>	296
12.5. <i>Проблемні ситуації</i>	301
12.6. <i>Приклади розв'язання задач</i>	302
12.7. <i>Задачі для вирішення</i>	303
Тема 13. Загальна рівновага та економічна ефектив-	
ність	308
13.1. <i>Основні теоретичні положення теми</i>	308
13.1.1. Аналіз загальної рівноваги	308
13.1.2. Ефективність обміну	312
13.1.3. Ефективність виробництва	315
13.2. <i>Термінологічний словник</i>	319
13.3. <i>Формули для розрахунків</i>	320
13.4. <i>Тести</i>	321
13.5. <i>Проблемні ситуації</i>	325
13.6. <i>Приклади розв'язання задач</i>	325
13.7. <i>Задачі для вирішення</i>	327
<i>Список використаної та рекомендованої літератури</i>	330

Передмова

Із становленням ринкових відносин в Україні постає нагальним питання підвищення рівня у системі підготовки фахівців економічного напрямку, які відіграватимуть важливу роль у соціально-економічних перетвореннях країни.

Запропонований навчальний посібник являє собою систематизоване та цілісне викладення курсу "Мікроекономіка", достатнє для вивчення основних принципів і механізмів функціонування окремих економічних суб'єктів, взаємовідносин між ними та ролі держави в проведенні економічної політики на мікрорівні.

Навчальний посібник в основному відповідає типовій програмі з дисципліни "Мікроекономіка", що викладається в усіх навчальних закладах України. У посібнику наведені всі основні визначення та формули з основних тем курсу. Широко використовуються наочні матеріали – графіки, таблиці, приклади, що дозволяють студентам і викладачам ефективніше опанувати теми у навчальному процесі.

До кожної теми додаються термінологічний словник та практичні завдання, які можуть бути використані студентами в процесі поточної роботи. Це дозволяє студентам не тільки краще засвоїти навчальний матеріал, але самостійно вивчити його, а викладачам дає можливість проводити проміжні та підсумкові перевірки знань студентів.

Розв'язуючи задачі, розглядаючи конкретні ситуації, можна навчитись різним методам економічного аналізу, самостійно оцінювати економічну реальність і робити висновки.

При написанні навчального посібника автори враховували особливості функціонування ринкової економіки України і безпосередньо – мікроекономіки: діяльність підприємств, домашніх господарств та інших підприємницьких суб'єктів, а також власну поведінку населення (споживачів), їх досвід, логічне мислення та спостереження.

Навчальний посібник написаний на базі особистого досвіду викладання курсу "Мікроекономіка". Автори при підготовці посібника враховували також досвід викладання курсу як зарубіжних, так і вітчизняних економістів, проте запропонований посібник адаптований до вітчизняної економічної практики.

В підготовці посібника брали участь Руденко Г. В., Щербатюк О. М. та Безродних О. М., за що автори висловлюють їм щиру подяку.

Навчальне видання

КУЛІШОВ Володимир Васильович

**МІКРОЕКОНОМІКА:
основи теорії і практикум**

Навчальний посібник

Відповідальний за випуск *Піча В.М.*

Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура “Петербург”. Умов. друк. арк. 19,10

ПП “Магнолія 2006”

м. Львів-53, 79053, Україна.

Тел. +380503701957; E-mail: magnol06@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб’єкта видавничої справи до Державного
реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції:
серія ДК № 2534 від 21.06.2006 року,
видане Державним комітетом телебачення і радіомовлення України

Віддруковано в поліграфічному центрі ПП “Магнолія 2006”